

МИЛЛИЙ КИЙИМЛАР

Наманган Вилоят Тарихи Ва

Маданияти Давлат Музейи Хотира

Ва Қадрлаш Бўлими Катта Илмий Ходими

Д.Юлдашева

Ўзбек миллий либослари жуда ёрқин, чиройли, қулай бўлиб, халқнинг бой маданий анъаналари ва турмуш тарзининг бир қисмидир. Шаҳарларда миллий либосдаги одамларни топиш камдан-кам учрайди, бугунги кунда у анъанавий байрам тадбирларида кийилади, аммо қишлоқда у ҳали ҳам кундалик ва дам олиш кунлари либосларининг бир қисми бўлиб хизмат қилади.

Ўзбек эркаклар кийимлари

Эркаклар миллий либосининг асосини чопон ташкил этади, у белга рўмол – кийикча билан боғланади. Анъанавий бош кийим - дўппи. Баданига кўйлак, иштон - пастки қисмига торайиб турадиган кенг шим кийилади. Оёқлари юпқа теридан тикилган этикларда. Тўлиқ либосдаги камарлар кўпинча жуда оқланган - бахмал ёки кашта тикилган, қумуш нақшли бляшка ва тоқалар билан. Кундалик кўйлак узун рўмолдек камар билан боғланган.

Ўзбек аёллар кийимлари

Анъанавий ўзбек аёллар либоси хон-атласдан тикилган кўйлакнинг туникага ўхшаш оддий қирқимларидан, шунингдек, гулдорлардан иборат. Байрамона кийимларда атлас мато ва бой олтин кашта ишлатилади. Аёллар бош кийими бир вақтнинг ўзида учта элементни ўз ичига олади: дўппи, шарф ва салла. Олтин ёки кумушдан ясалган заргарлик буюмлари ҳар доим барча ёшдаги ўзбек аёллари либосига ажралмас қўшимча бўлиб келган.

Каштадўзлик нақшлари тасодифан танланмаган. У ҳар доим сеҳрли ёки амалий аҳамиятга эга бўлган. Чизмадан ижтимоий мавқени тушуниш мумкин эди, баъзида унга бошқа маънолар ҳам киритилган. Масалан, ортиқча оро бермай такрорланадиган геометрик нақш ўзига хос тумордир. Тўқ кўк, қора рангдаги матолардан тикилган либослар Ўзбекистоннинг ҳеч бир ҳудудида кийилмаган. Сўғд нақшлари зардуштийлик таъсирини сақлаб қолган. Ушбу минтақадаги ранглар жамиятдаги мавқега қараб танланган. Мисол учун, аёлнинг либосида кўк ва бинафша рангларнинг кенг тарқалганлиги эрининг юқори мавқеи ҳақида гапиради ва яшил рангли нақшлар кўпинча деҳқонлар ва ҳунармандлар томонидан ишлатилган.

Оёқ кийими маҳси (ичиғи — орқаси йўқ, тағлиги юмшоқ, тўпиғи йўқ чиройли этик) ва дағал чармдан ёки резинадан тикилган этиклардан иборат бўлган. Бу бугунги кунгача обрўга эга бўлган жуда қулай ва иссиқ пойабзал эди.

Аёллар ва эркаклар миллий бош кийими. Дўппилар.

Анъанавий ўзбек кийимидаги асосий деталлардан бири бу бош кийимдир. Марказий Осиёнинг кўпгина мамлакатларида, жумладан, Ўзбекистонда миллий бош кийими дўппи ҳисобланади. Дўппи номи туркий «тубе» дан келиб чиққан бўлиб, «юқори, тепа» деб таржима қилинади. Уни эркаклар, аёллар ва болалар кийишади. Фақат ёши катта аёллар дўппи киймайди.

Энди йирик шаҳарларда дўппи кийган одамни кўриш камдан-кам учрайди ва кўпинча бу оилавий ва диний байрамлар учун кийимнинг муҳим деталидир. Анъанавий дўппи тетраэдрал конуссимон шаклга эга бўлиб, у қора рангда, 4 та «қалампир» ва 16 та миниатюра камар шаклида оқ нақшли кашта тикилган. Кундалик дўппи «қалампир» энг оддий ва энг кенг тарқалганларидан биридир, аммо

унинг аҳамиятини эътиборсиз қолдирмаслик керак. Ўзбекистоннинг ҳар бир вилоятида ўзига хос дўппи бўйи ва нақшлари бор.

Энг бой хилма-хиллиги билан Ўзбекистонда дўппи тикиш бўйича олти асосий мактаб мавжуд: Фарғона, Тошкент, Қашқадарё-Сурхондарё, Самарқанд, Бухоро ва Хоразм-Қорақалпоқ. Махсус, тантанали тадбирлар учун нафис дўппилар мавжуд - улар ёрқин ва ранг-баранг кашта ва нақшларга, тилла кашталарга бой.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Абдуллаева Р. Г. Ҳунармандчилик тараққиётининг тарихий ва институционал асослари, Иқтисод ва молия, 2017, 147-б.
2. Абдуллаев Н. Санъат тарихи. 2т-Т.; «Санъат» 2001, 89-б.

3. Қурбанова Й. Амалий санъат буюмларига бадий ишлов беришда турли ранглардан фойдаланиш. БМИ. Тошкент – 2014, 104-б .
4. Б.Қурбонов, Г.Қурбанова Технология Ва Дизайн Тошкент -2020, 246-б